

ті ж, що й у конституціях розвинених демократичних держав, при спробах скористатися ними виникає враження, що вони просто формально запозичені із західних конституцій і не можуть бути реалізовані в тім змісті й обсязі, у яких вони задекларовані, у силу відсутності як соціально-економічних умов, так і правових механізмів їхньої реалізації, а головне — політичної волі парламенту та урядів розробити й впроваджувати ці механізми [7, с. 168].

Отже, в процесі викладання філософії права в системі вітчизняної вищої освіти доцільним є використання позитивного зарубіжного досвіду, проте таке запровадження повинно мати виважений, комплексний та послідовний характер. Також важливим є врахування національних особливостей, що дозволить створити міцний методологічний фундамент професійної освіти майбутніх юристів, їхньому розвитку як самостійно мислячих, політично незаангажованих громадян.

1. Циппеліус Р. Філософія права: Підручник. – К.: Тандем, 2000. – 300 с.
2. Філософія права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. І. Максимов та ін. / за ред. д-ра філос. наук, проф. О. Г. Данильяна. – Харків: Право, 2009. – 208 с.
3. Бачинін В.А., Журавський В.С., Панов М.І. Філософія права: Підручник для юрид. спец. вузів. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 472 с.
4. Філософія права як наука і навчальна дисципліна / М. В. Костицький // Проблеми філософії права. — 2003. — Том I. — С. 17-21.
5. Присухін С. І. Філософія права: об'єкт, предмет і функції / С. І. Присухін // Юридична наука. - 2013. - № 7. - С. 97-103.
6. Старченко А.А. Философия права и судебного процесса в США. — М., 1969.
7. Титов В. Про вивчення історії філософії права США / В. Титов // Філософські обрії. - 2006. - № 16. - С. 158-172.

Біблій Артем Васильович
студент групи СЮД514К
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: начальник
відділу організації наукової роботи,
доктор філософських наук
Марченко О.В.*

ІННОВАЦІЇ У ВИВЧЕННІ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА СТУДЕНТАМИ-ЮРИСТАМИ

У межах суто юридичної галузі немає ознак правового і неправового, справедливого і несправедливого, доброго і злого, раціонального і нераціонального. Для визначення цих ознак слід розглядати право в безпосередньому

зв'язку з такими базовими для юриста поняттями, як особа, механізм забезпечення прав людини і свободи особи, правова держава і громадянське суспільство, мораль, прогрес, цивілізація, культура тощо.

А це можливо, коли ми розглядаємо право як невід'ємну складову культури, форму суспільної свідомості та нормативну систему під кутом зору філософії права. Філософія права як методологічна дисципліна дає можливість знайти істину з-поміж палких суперечок стосовно завдань держави, прогресивних форм державного устрою, відмінності права від сили або свавілля, щодо відносин між особистістю та державою, взаємовідносин особи, держави і права, механізму забезпечення прав людини і свободи особи, його генезису в культурі. Усе це складає світоглядну функцію філософії права, і найголовнішим у ній є те, що сутність права має філософську природу і його можна пізнати, лише розкривши філософське джерело останнього.

Стосовно до спеціальних юридичних наук, теорії права, соціології права філософія права посідає таке саме місце, що й філософія як загальна методологія відносно всіх наук.

За своєю сутністю філософія права не може вдаватися до вивчення того різноманіття плинних і мінливих явищ, яке є об'єктом дослідження саме галузевої юриспруденції.

Але кожна галузева наука, керуючись загальними засадами філософії права, повинна:

- 1) розвинути її головні принципи стосовно до своєї галузі;
- 2) вказати засоби реалізації отриманих висновків у певних умовах місця і часу".

Зацікавленість філософськими проблемами права в останні роки значно зросла. Про це свідчать численні симпозіуми, конференції, наукові дослідження як у нашій країні, так і за кордоном. Роль і цінність філософії права полягає в тому, що вона показує відносини між законом і правовими феноменами, які розкривають зміст закону, сприяє розвиткові етичних поглядів юристів, їхньої загальної правової світоглядної та методологічної культури, а, отже, і ефективності професійної діяльності.

Філософія права – це моральний осередок законодавства. Історія свідчить про те, що розвиток проблеми правової держави невід'ємний від розвитку проблеми філософії права.

Наука про право має багатовікову історію, глибоке осягнення якої відбувається в процесі вивчення нових факторів, що характеризують її розвиток у різних історичних періодах і країнах. Враховуючи підвищену цікавість до питань методології філософії права, їх виникнення і розвитку, в розділі зроблено спробу критично висвітлити історичні та сучасні ідеї методології філософії права, показати її різноманітні напрямки.

Поняття філософії права не є однозначним. З одного боку, філософію права або тлумачили як метафізичне вчення про право, або зводили її до гносеологічних проблем правоведення. З іншого боку, філософія права не тільки

ототожнювалася з історично-правовою доктриною, але цей термін використовувався і представниками юридичного позитивізму, які розглядали відмову від рішення онтологічних, гносеологічних та аксеологічних проблем права як новий напрям у юридичній науці. Історичний розвиток уявлень про право, його сутність та ідеали були настільки специфічними і проблематичними, що в підсумку виникли самостійні напрямки в юриспруденції – енциклопедія права, теорія права, соціологія права. За своїм характером ця наука є типовим вираженням природно-правових конструкцій, які в минулому репрезентували частину філософського знання.

Філософію права можна назвати вченням про граничні засади права як одного із способів людського буття. Право, як діяльність людини, тісно пов'язане з філософією. Вона являє собою сферу драм і конфліктів, тяжких екзистенційних виборів і рішень, коли буквально на кожному кроці відкриваються глибинні підвалини людського буття.

Фундаментальні проблеми права, такі як справедливість, свобода і рівність, провина і відповідальність та ін., є водночас найважливішими філософськими проблемами, а рішення їх закорінене в рішенні основних філософських питань про сутність людини та зміст її життя, про онтологічну структуру світу і способи його пізнання.

Право за самим своїм духом філософічне, воно є філософією на практиці, що, відповідно, припускає і філософію в теорії, або філософське усвідомлення правового життя. Тому цілком очевидно, що вміння бачити людський сенс своєї діяльності, по-філософському обґрунтовувати теоретичну позицію та практичне рішення є ознакою високого професіоналізму юриста.

Філософія дає усвідомлення належного (цінностей і сенсів), розкриває світ, яким він повинен бути. Цей світ цінностей дає стимул для зміни буття, оскільки те, що повинно бути, сприймається як гарніше та вище від того, що є. Наука описує право таким, яким воно є, а філософія — таким, яким повинно бути.

---

1. Бачинін В.А., Журавський В.С., Панов М.І. Філософія права: Підруч. – К.: Ін Юр, 2003. – 472 с.

2. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія: Підруч. – К.: Лібра, 1999. – 487 с.

3. Кузнецов В. Філософія права. Історія та сучасність: Навч. посіб. – К.: “Стілос”; “Фоліант”, 2003. – 382 с.

4. Філософія права: Навч. посіб. / За ред. М.В. Костицького, Б.М. Чміля. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 330 с.

5. Філософія права: Навч. посіб. / О.Г. Данільян, Л.Д. Байрачна, С.І. Максимов та ін. / За ред. О.Г. Данільяна. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 272 с.

6. Цалін С.Д. Принципи свободи волі в історії соціальної філософії та філософії права. – Х.: Основа, 1998. – 329 с.

7. Шкода В.В. Вступ до правової філософії. – Х.: Фоліо, 1997. – 223 с.